

Monumentnummer*: 507132

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	22 juli 1997
Kadaster deel/nr	82657/101

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*		
Harlingen	Harlingen	Fryslân		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Harlingen	A			4537

Omschrijving**

Inleiding

Het voormalige KANTONGERECHTSGEBOUW aan het Havenplein te Harlingen, later kantoor van de Belastingdienst, is in 1884 gebouwd naar ontwerp van architect W.C. Metzelaar (1848-1918), Rijksbouwmeester voor Justitie, in een stijl die elementen gebruikt van het Traditionalisme en het Waterstaatsclassicisme. De bouw is aanbesteed voor het bedrag van f 14.768,-. Het pand wordt in de volksmond het "Havenmantje" genoemd. Het kantongerecht werd gebouwd op het terrein waar voorheen een kazerne heeft gestaan, die ten behoeve van de bouw van het nieuwe kantoor is afgebroken. De voorgevel van het pand is naar het zuiden georiënteerd, richting Havenplein; de achtergevel naar het noorden, richting Oude Buitenhaven. Het plein is omstreeks 1996 herbestraat: de nieuwe bestrating benadrukt de loopgang naar de ingang van het gebouw. In 1927 is het gebouw voorzien van sanitaire voorzieningen en is de waterleiding aangelegd.

Het INTERIEUR is oorspronkelijk qua structuur. Op de eerste bouwlaag bevond zich de conciërgewoning, die vanaf de achtergang betreden kon worden. Deze woning omvatte: een keuken, een woonkamer, een slaapkamer en een kamer voor de Ambtenaar O.M.. Vanaf de hoofdingang van het kantoor aan de pleinzijde kon men via een brede trap op de tweede verdieping komen, die een kantoorfunctie had.

Omschrijving

Het gebouw heeft een rechthoekige plattegrond, met een licht uitstekende, risalerende hoofdingang en een achteringang naar de conciërgewoning in de achtergevel. Het gebouw telt twee bouwlagen en een zolderverdieping. De eerste bouwlaag is voorzien van een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument
Datum van downloaden 19 may 2024

hoge natuurstenen plint. Tussen de eerste en de tweede bouwlaag bevindt zich om drie gevels een brede veelvoudige cordonlijst: deze cordonlijst loopt niet door in de westelijke zijgevel. Tussen de tweede bouwlaag en het dak bevindt zich een brede kroonlijst met fries. Het bovenste gedeelte van de kroonlijst rust op een rijk versierd fries; het fries bestaat uit consoles met ertussen horizontale spaarvelden van tegelmozaïek. Deze spaarvelden lopen niet door in de westelijke zijgevel. Het pand wordt gedekt door een gebroken schilddak met zwart geglaazuurde gegolfde Friese pannen. De imposante klokkentoren risaleert vanaf de ingangspartij van de voorgevel en rust over de hele breedte van de voorste dakhelling, tot aan de nok. De klokkentoren wordt bedekt door een gebroken tentdak met gebogen zijden (in de vorm van een spiegelgewelf) met leienbedekking. Vier ronde klokken op een halfronde afsluiting met volutenmotief en rococo-versieringen decoreren de vier zijden. Op de dekplaat staat de tempelvormige klokkenbehuizing. Deze bestaat uit een vierkante plattegrond waarop vier pilastertjes met kapiteeltjes steunen. De kleine afgeronde timpanen op de vier zijden steunen op een, in verhouding, hoge kroonlijst. Ook de slagkloktoren -gemaakt in 1562 door T. Both en afkomstig uit de voormalige Havenpoort- wordt gedekt door een spiegelgewelfvormig dak met leien. Op de top staat een ijzeren windwijzer. Onder de kleine klokkentoren bevindt zich een slagklok. Het kantoorgebouw is opgetrokken in bruine bakstenen. Een hoge natuurstenen plint begrenst doorlopend alle gevels. Vier bakstenen banden van een donkerder tint sieren de gevels. De voorgevel wordt door het middenrisaliet symmetrisch verdeeld. Het middenrisaliet loopt door in de grote klokkentoren. In het middenrisaliet bevindt zich de hoofdingang met twee natuurstenen treden en een openslaande houten deur met panelen. Een gebogen strek met sluitsteen en blind trommelveld bekroont de deur. In de sluitsteen is het monogram van de architect gegraveerd: W.C.M. (W.C. Metzelaar). In de tweede bouwlaag bevindt zich een negenruitsvenster met gemetselde trommelvelden en gebogen strekken met een diamantkop-sluitsteen en natuurstenen lekdorpel. De vensters aan de voorzijde zijn voorzien van houten luiken. In de toren twee tegen elkaar geplaatste kleinere vensters met halfronde bogen met sluitsteen en trommelvelden. Dezelfde kroonlijst met fries zit tussen het torenachtige middenrisaliet en het leiendak.

De twee bouwlagen van de oostelijke zijgevel worden door de cordonlijst gescheiden. In iedere bouwlaag bevinden zich twee symmetrisch opgestelde zesruitsvensters met blinde boogtrommels en gebogen strekken met diamantsluitsteen. Alle vensters zijn voorzien van een stenen lekdorpel op klossen.

De westelijke zijgevel is blind.

De achtergevel wordt ook symmetrisch verdeeld door een licht uitstekend middenrisaliet. Vier vernieuwde natuurstenen treden voor de houten dubbele achterdeur met panelen. Aan weerszijden van het middenrisaliet bevinden zich twee verticale raampjes. De trommelvelden van de symmetrisch gerangschikte ramen zijn gepleisterd. De vijf vensters zijn gelijk aan die van de oostelijke zijgevel.

Op de dakhelling bevindt zich een houten dakkapel met kleine fronton en takel.

De INDELING van het pand is nog oorspronkelijk.

Waardering

Het voormalige Kantongerecht, gebouwd in 1884 aan het Havenplein 1 te Harlingen door architect W.C. Metzelaar, is van cultuur- en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een bestuurlijke ontwikkeling;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- voor de geschiedenis van de architectuur; - voor het oeuvre van de architect;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik en de ornamentiek;
- vanwege de redelijke samenhang tussen exterieur en interieur, in relatie tot de ondergebrachte functies;
- om de bijzondere betekenis wegens de situering, verbonden met de ontwikkeling van de stad;
- om de bijzondere betekenis voor het aanzien van (dit deel van) de stad;
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met de haven en met het water;
- vanwege de architectonische gaafheid van het exterieur;
- in relatie tot de visuele gaafheid van de stedelijke omgeving.

Hoofdcategorie

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Subcategorie

Gerechtsgebouw(E)

Functie

Kantongerecht

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument